

Олександр КОЗКА, консультант із юридичних питань

СПЛАТА ЄСВ: ПАМ'ЯТАЙТЕ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

У січні 2020 року набули чинності нові рахунки для сплати ЄСВ на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – ЗДСС). Кошти, сплачені на старі рахунки, повертатимуться платникам. Утворення та накопичення заборгованості з ЄСВ призводить до негативних наслідків, зокрема фінансових санкцій. До яких саме, розповімо в цій статті.

Підстави нарахування та сплати ЄСВ

Перш ніж розповісти про відповідальність за порушення, пов'язані зі сплатою ЄСВ, варто нагадати про його правову природу та вимоги, які встановив законодавець для платників-роботодавців.

Так, ЄСВ – це консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи ЗДСС (обов'язково та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами ЗДСС (Закон від 08.07.10 р. № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», далі – Закон № 2464).

Страхувальники-роботодавці зобов'язані сплачувати ЄСВ, нарахований за відповідний базовий звітний період (місяць, квартал), не пізніше ніж 20-го числа місяця, що настає за базовим звітним періодом, шляхом перерахування безготівкових коштів із банківського рахунка.

Також нагадаємо, що відповідно до пп. 1 п. 1 розд. II Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затвердженої наказом Мінфіну від 20.04.15 р. № 449 (далі – Інструкція № 449), платниками ЄСВ є, зокрема, такі роботодавці, як:

- підприємства, установи та організації, інші юридичні особи, утворені відповідно до законодавства України, **незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання**, які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законо-

давством, чи за ЦПД (крім ЦПД, укладеного з фізособою-підприємцем, якщо виконували ним роботи (надавані послуги) відповідають видам діяльності, зазначеним у витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань);

- філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи зазначених підприємств, установ і організацій, інших юридичних осіб, які мають окремий баланс і самостійно ведуть розрахунки із застрахованими особами.

Розмір та умови сплати

Відповідно до п. 1 розд. III Інструкції № 449 для зазначених вище платників ставка ЄСВ щодо кожної застрахованої особи встановлюється в розмірі 22 % суми нарахованої зарплати за видами виплат, які включають основну та додаткову зарплату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону від 24.03.95 р. № 108/95-ВР «Про оплату праці», та суму винагороди фізособам за виконання робіт (надання послуг) за ЦПД.

Мінімальний місячний розмір ЄСВ 2020 року становитиме 1 039,06 грн, максимальний – 15 585,90 грн. Максимальна величина бази нарахування ЄСВ 2020 року – 70 845 грн. Нагадаємо, що вона дорівнює 15 МЗП (мінімальної зарплати, з 01.01.20 р. МЗП = 4 723 грн).

Зверніть увагу! Із 3 січня 2020 року в Україні запроваджено нові рахунки для сплати ЄСВ та фінансових санкцій за стандартом IBAN. Інформацію про їх реквізити розміщено на вебпорталі ДПС та сайтах її територіальних органів, а також головних управлінь Казначейства в областях

і Києві. Кошти, сплачені на старі рахунки, повертатимуться платникам як нез'ясовані надходження.

Слід зазначити, що ЄСВ підлягає сплаті незалежно від фінансового стану платника. За наявності у платника одночасно із зобов'язаннями зі сплати ЄСВ зобов'язань зі сплати податків, інших обов'язкових платежів, передбачених законом, або зобов'язань перед іншими кредиторами зобов'язання зі сплати ЄСВ виконуються першочергово і мають пріоритет перед усіма іншими зобов'язаннями, крім зобов'язань із виплати заробітної плати (доходу) (п. 12 ст. 9 Закону № 2464).

Якщо останній день строку сплати ЄСВ припадає на вихідний, святковий або неробочий день, останнім днем такого строку вважається перший робочий день, що настає за вихідним, святковим або неробочим днем (п. 11 розд. IV Інструкції № 449). Також слід наголосити, що суми ЄСВ, своєчасно не нараховані та/або не сплачені у строки, установлені законодавством, є недоїмкою (п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону № 2464). Забороняється здійснювати сплату грошового зобов'язання з ЄСВ за інших осіб.

Днем сплати ЄСВ із рахунка платника на відповідні рахунки ДПС є день списання банком або Казначейством суми платежу з рахунка платника незалежно від часу її зарахування на рахунок органу ДПС. Водночас роботодавцям-платникам

слід ураховувати, що **Закон № 2464 не передбачає розстрочення та відстрочення заборгованості зі сплати ЄСВ**, а також її списання. Строк давності щодо нарахування, застосування та стягнення сум недоїмки, штрафів та нарахованої пені з ЄСВ також не застосовується. На суму недоїмки нараховується пеня з розрахунку 0,1 % суми недоплати за кожний день прострочення платежу (ч. 10 ст. 25 Закону № 2464).

Про наявність чи відсутність заборгованості з ЄСВ платник може дізнатися, особисто звернувшись до територіального органу ДПС з відповідною письмовою заявою або переглянувши інформацію в Електронному кабінеті платника, обравши в меню приватної частини кабінету пункт «Стан розрахунків з бюджетом».

У разі несвоєчасної або не в повному обсязі сплати ЄСВ до платника застосовуються **фінансові санкції**, передбачені Законом № 2464, а посадові особи, винні в порушенні законодавства про збір та ведення обліку ЄСВ, несуть **дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність** згідно із законом (ч. 11 ст. 9 Закону № 2464).

Фінансові санкції

Відповідно до ч. 11 ст. 25 Закону № 2464 до платника ЄСВ можуть бути застосовані такі штрафні санкції (див. табл. 1).

Таблиця 1. **Фінансові санкції за порушення порядку сплати ЄСВ**

Порушення	Штраф
Ухилення від взяття на облік або несвоєчасне подання заяви про взяття на облік платниками ЄСВ, на яких не поширюється дія Закону від 15.05.03 р. № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»	10 НМДГ (170 грн)
Несплата (неперерахування) або несвоєчасна сплата (несвоєчасне перерахування) ЄСВ	20 % своєчасно не сплачених сум
Донарахування територіальним органом доходів і зборів або платником своєчасно не нарахованого ЄСВ	10 % зазначеної суми за кожний повний або неповний звітний період, за який донараховано таку суму, але не більш як 50 % суми донарахованого ЄСВ
Неналежне ведення бухгалтерської документації, на підставі якої нараховується ЄСВ	Від 8 до 15 НМДГ (від 136 до 255 грн)
Несплата, неповна сплата або несвоєчасна сплата суми ЄСВ одночасно з видачею сум виплат, на які нараховується ЄСВ (авансових платежів)	10 % таких несплачених або несвоєчасно сплачених сум
Неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності, передбаченої Законом № 2464, органом доходів і зборів	10 НМДГ (170 грн) за кожне таке неподання, несвоєчасне подання або подання не за встановленою формою. У разі повторного порушення протягом року – 60 НМДГ (1 020 грн)

Слід зазначити, що в Індівідуальній податковій консультації ДФС від 15.09.17 р. № 1969/6/99-99-13-02-01-15/ІПК роз'яснюється, що в разі застосування фінансової санкції за несплату (неперерахування) або несвоєчасну сплату (несвоєчасне перерахування) внеску у вигляді штрафу в розмірі 20 % своєчасно не сплачених сум приймається лише одне рішення для всієї суми сплаченої (погашеної) недоїмки, незалежно від періодів і кількості випадків сплати внеску за вказані періоди.

Усі пені та штрафи мають бути сплачені протягом 10 календарних днів (далі – к. д.) після надходження відповідного рішення органу ДПС.

Зазначені суми зараховуються на рахунки ДПС у Держказначействі для зарахування ЄСВ. Платник ЄСВ у зазначений строк має право оскаржити таке рішення до органу доходів і зборів вищого рівня або до суду з одночасним обов'язковим письмовим повідомленням про це територіального органу ДПС, яким прийнято рішення про застосування фінансових санкцій. Оскарження рішення призупиняє перебіг строку сплати санкцій до винесення вищим органом ДПС або судом рішення у справі.

Якщо платник податків не сплатить зазначені в рішенні суми протягом 10 к. д., а також не повідомить у зазначений строк орган ДПС, то таке рішення передається державній виконавчій службі в порядку, установленому законом для примусового виконання. Нагадаємо, що відповідно до ст. 3 Закону від 02.06.16 р. № 1404-VIII «Про виконанче провадження» рішення ДФС про стягнення штрафу, пені, недоїмки має статус виконавчого документа.

Адміністративна відповідальність

Відповідно до ст. 26 Закону № 2464 посадові особи платників ЄСВ несуть **адміністративну відповідальність за:**

- порушення порядку нарахування, обчислення і строків сплати ЄСВ;
- неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо ЄСВ;
- подання недостовірних відомостей, що використовуються в Державному реєстрі, інших відомостей, передбачених Законом № 2464.

Адміністративна відповідальність посадових осіб у вигляді штрафу настає за дії, передбачені ст. 165¹ КУпАП (див. табл. 2).

Таблиця 2. **Адміністративна відповідальність за порушення порядку сплати ЄСВ**

Порушення	Штраф
Порушення порядку нарахування ЄСВ, неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо ЄСВ або подання недостовірних відомостей, що використовуються в Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі – Держреєстр ЗДСС), іншої звітності та відомостей, передбачених Законом № 2464	Від 30 до 40 НМДГ (від 510 до 680 грн)
Ті самі дії, вчинені повторно протягом року	Від 40 до 50 НМДГ (від 680 до 850 грн)
Несплата або несвоєчасна сплата ЄСВ, у т. ч. авансових платежів, у сумі, що не перевищує 300 НМДГ	Від 40 до 80 НМДГ (від 680 до 1 360 грн)
Несплата або несвоєчасна сплата ЄСВ, у т. ч. авансових платежів, у сумі понад 300 НМДГ	Від 80 до 120 НМДГ (від 1 360 до 2 040 грн)
Ті самі дії, вчинені повторно протягом року	Від 150 до 300 НМДГ (від 2 550 до 5 100 грн)

Провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснюється в порядку, установленому КУпАП.

Кримінальна відповідальність

Залежно від ступеня тяжкості порушення вимог Закону № 2464 посадові особи платника ЄСВ

можуть бути притягнуті й до кримінальної відповідальності, яка настає за дії (бездіяльність), передбачені ст. 212¹ Кримінального кодексу (далі – КК) (див. табл. 3).

Таблиця 3. Кримінальна відповідальність за порушення порядку сплати ЄСВ

№ з/п	Діяння	Покарання
1	2	3
1	Умисне ухилення від сплати ЄСВ, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації незалежно від форми власності чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана його сплачувати, якщо таке діяння призвело до фактичного ненадходження до фондів ЗДСС коштів у значних розмірах	Штраф від 1 000 до 2 000 НМДГ (від 17 000 до 34 000 грн) або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років
2	Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до фондів ЗДСС коштів у великих розмірах	Штраф від 2 000 до 3 000 НМДГ (від 34 000 до 51 000 грн) з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років
3	3. Діяння, передбачені п. 1 та 2, вчинені особою, раніше судимою за ухилення від сплати ЄСВ, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до фондів ЗДСС коштів в особливо великих розмірах	Штраф від 15 000 до 20 000 НМДГ (від 255 000 до 340 000 грн) з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років із конфіскацією майна

Згідно із приміткою до ст. 212¹ КК: під значним розміром коштів слід розуміти суми ЄСВ, які в 1 000 і більше разів перевищують установлений законом НМДГ; під великим розміром коштів – суми ЄСВ, які в 3 000 і більше разів перевищують установлений законом НМДГ; під особливо великим розміром коштів – суми ЄСВ, які в 5 000 і більше разів перевищують установлений законом НМДГ.

Водночас слід зазначити, що особа, яка вперше вчинила діяння, зазначені в п. 1 та 2 табл. 3, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо до притягнення до такої відповідальності вона сплатила ЄСВ, а також відшкодувала шкоду, завдану фондам ЗДСС їх несвоєчасною сплатою (штрафні санкції, пеня).

Інші наслідки несплати ЄСВ

Крім зазначених вище проблем фінансового, адміністративного та кримінального характеру для підприємств та їх посадових осіб порушення вимог щодо сплати ЄСВ негативно позначається також на правах працівників. Зокрема, йдеться про проблеми в разі їх виходу на пенсію.

Відповідно до Закону від 09.07.03 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» громадяни мають право на

отримання пенсій та соціальних послуг із солідарної системи, зокрема, за наявності необхідного страхового стажу. На сьогодні такий стаж обчислюється за даними персоналізованого обліку відомостей про застрахованих осіб Держреєстру ЗДСС. Водночас періоди, за які в цьому реєстрі немає даних про сплату ЄСВ, не враховуються, і наймані працівники – застраховані особи втрачають страховий стаж для призначення пенсії й відповідно не враховується зарплата за ці періоди.

Крім того, якщо роботодавець має заборгованість зі сплати ЄСВ, сплачені ним поточні суми внеску зараховуються на погашення боргу в порядку календарної черговості його виникнення. Отже, відновлення прав особи на отримання пенсії та виплат у повному обсязі відбудеться після погашення роботодавцем заборгованості з ЄСВ. А як і коли це відбуватиметься, прогнозувати важко.

Сьогодні технічні можливості дають змогу та право найманим працівникам самостійно контролювати свій страховий стаж і сплачений за них ЄСВ. Тож у разі виявлення несплати ЄСВ вони можуть вимагати від роботодавця дотримання вимог Закону № 2464 та звертатися до контролюючих чи правоохоронних органів за поновленням своїх порушених прав.